

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2024.33.11>

Оксана КРАВЧЕНКО (Oksana KRAVCHEKNO)

<https://orcid.org/0000-0002-9732-6546>

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: okskravchenko@ukr.net

Назар САЛАТА (Nazar SALATA)

<https://orcid.org/0000-0002-0194-8480>

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: nazarsalata@gmail.com

Цифрова безбар'єрність як вимога сучасного соціального обслуговування

За останніх два роки життя людства кардинально змінилося, особливо ці зміни позначилися у сфері освіти: упровадження дистанційного і змішаного навчання, інформатизація освітнього процесу, розвиток хмарних технологій, створення безбар'єрного освітнього простору, соціальне дистанціювання, актуалізація здоров'язбережувальних практик тощо. Про освітні виклики влучно зауважив акад. В. Кремень: «Сучасні цивілізаційні виклики, перехід людства до інноваційного типу прогресу, науково-інформаційних технологій, цифровізації в умовах глобалізації та загострення конкуренції у світі вимагають від української нації максимальної концентрації духовних, інтелектуальних і економічних зусиль із метою розвитку конкурентоспроможної держави, процвітаючого і стабільного суспільства рівних можливостей» (Kremen et al., red. 2021).

У «Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю» (1993) підкреслено, що одним із головних завдань соціально-економічного розвитку є забезпечення всім особам з інвалідністю доступу до всіх сфер життя суспільства.

У «Конвенції про права осіб з інвалідністю» (2006) зазначено, що «повноцінна участь осіб з інвалідністю в суспільному житті – це цінний нинішній і потенційний внесок у загальний добробут, що дасть можливість досягти

значних успіхів у людському, соціальному та економічному розвитку суспільства». Стаття 9 Конвенції декларує право особам з інвалідністю можливість вести незалежний спосіб життя й усебічно брати участь у всіх його аспектах. Саме тому на рівні держави необхідно вжити належних заходів «для забезпечення особам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, до транспорту, до інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і в сільських районах» (Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, 2006).

«Цілями сталого розвитку до 2030 року» визначено розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій для подолання цифрового розриву та забезпечення рівного доступу до інформації та знань, та підтримку інновацій.

2017 р. представники країн-членів ЄС прийняли «Талліннську декларацію з електронного врядування щодо подальшого вдосконалення цифрових державних послуг», у якій згадано аспекти доступності й універсального дизайну.

Цю сферу також регулює «Директива ЄС про доступність продуктів та послуг 2019/88212», яку ще називають «Європейським законом про доступність (European Accessibility Act)». У документі визначено, що технічні специфікації продуктів і послуг, які стосуються ІКТ, мають відповідати встановленим ним вимогам доступності та керівним принципам WCAG (англ. Web Content Accessibility Guidelines, WCAG).

Метою статті є визначення організаційно-змістових засад забезпечення цифрової та інформаційної доступності для людей з інвалідністю як умова створення безбар'єрності у всіх сферах життєдіяльності людини.

2016 році Україна долучилася до «Міжнародної хартії відкритих даних», узявши на себе зобов'язання дотримуватися її принципів, передусім зробити урядові дані відкритими за замовчуванням. Хоча в тексті Хартії відсутні безпосередні згадки про забезпечення доступності відкритих даних для осіб з інвалідністю, водночас є положення, у яких про це йдеться опосередковано, зокрема наголошено на забезпеченні рівного доступу до відкритих даних. Зокрема, у пункті 24 принципу 3 «Доступність і використання» передбачено забезпечення «доступності для широкої аудиторії користувачів», що вимагатиме «надання даних у численних стандартизованих форматах, щоб їх могли обробити комп'ютери і використати люди». У пункті 35, що пояснює принцип 6 «Інклюзивний розвиток та інновації», зазначено, що відкриті дані мають надавати додаткові можливості всім людям, та визнано, що маргіналізовані групи можуть мати проблеми з доступом до відкритих даних через брак технологічних інструментів та досвіду: «Ми визнаємо, що за своєю природою відкриті дані – це справедливий ресурс, який

дає додаткові можливості всім людям, надавши їм доступ до даних, незважаючи на те, ким вони є або звідки вони. Проте ми також визнаємо існування глобального цифрового розколу за технологічними інструментами і досвідом; цей розкол обмежує здатність соціально і економічно маргіналізованих верств населення у доступі до відкритих даних та їх використанні» (Cyfrowe, integracyjne).

2018 р. Кабінет Міністрів України затвердив «План дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних». Підпунктом 2 пункту 5 розділу «Доступність і використання» цього Плану передбачено «забезпечити подальше удосконалення структури та функціональних можливостей Єдиного порталу, зокрема з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, насамперед із порушенням зору та слуху».

Уряд України затвердив план заходів на 2021–2023 рр. для реалізації «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року». Пріоритетними напрямками є стимулювання інновацій та проєктів на базі відкритих даних, цифровізація, зокрема розроблення онлайн-курсів із цифрової грамотності для різних верств населення.

Як зазначають І. Шищенко та І. Харченко, «Міністерство цифрової трансформації створило Раду з питань цифрової доступності для людей з інвалідністю, яка займатиметься забезпеченням доступу до Інтернету людей з інвалідністю; розробкою нових та адаптацією наявних вебсайтів органів державної влади для потреб цих людей; аналізом наявного та розробкою нового програмного забезпечення для людей з інвалідністю. Готується запуск проєкту Дія. Безбар'єрність – розділ на порталі Дія з послугами для людей, які найбільше потребують допомоги. Саме тому з поширенням електронних послуг та розвитком цифрової держави, актуальнішою стає тема вебдоступності. Те, наскільки продуманим і адаптованим до потреб різних користувачів є вебсайт (кольори, доступні шрифти, зручна й логічна навігація тощо), визначатиме рівень його зручності й відповідності принципам універсального дизайну. Під вебдоступністю (англ. web accessibility) розуміють інклюзивну практику, при якій вебсайти, онлайн-інструменти і вебтехнології розробляють так, щоб їх могли використовувати всі, зокрема (але не виключно) люди з обмеженими можливостями здоров'я. При організації доступного вебконтенту необхідно враховувати індивідуальні особливості, які можуть перешкоджати доступу користувача до мережі Інтернет. До порушень і обмежень, що створюють бар'єри доступу, належать: порушення зору; порушення слуху; порушення мови; порушення опорно-рухового апарату; неврологічні розлади; когнітивні порушення; тимчасові обмеження; ситуативні обмеження; технічні обмеження; обмеження інтернет-з'єднання; похилий вік. Дизайн вебсторінки доступний, якщо користувач може вільно оперувати вебконтентом без сторонньої допомоги, а саме – сприймати матеріал

і розуміти його, орієнтуватися в межах сторінки або групи пов'язаних сторінок, переміщатися за гіперпосиланнями і вносити свої дані в інтерактивні форми. При цьому вебінтерфейс повинен бути сумісний із так званими допоміжними технологіями – допоміжним апаратним і програмним забезпеченням, яке встановлено на комп'ютері або мобільному пристрої користувача» (Shyshenko, Kravchenko, 2021).

2020 р. в Україні реалізовано проєкт «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні (Підтримка Дія)», що «ґрунтується на багаторічному досвіді роботи Програми Розвитку ООН в Україні і працює в двох основних напрямках: реформа сфери надання адміністративних послуг і оптимізація процедур їх надання, а також цифровізація процесів у державному управлінні (включаючи методи, які передбачають активну участь громадян та експертів)» (Cyfrowe, integracyjne, 2020).

«Цілі проєкту:

- надати державним партнерам достатні знання та навички для формування і впровадження політики цифровізації послуг, орієнтованих на громадян, відповідно до принципів підходу, що базується на правах людини з урахуванням принципів ґендерної рівності;
- розробити набори цифрових послуг, орієнтованих на клієнтів і пов'язаних із конкретними життєвими ситуаціями, із залученням широкого кола зацікавлених сторін і з урахуванням фактору ґендерної рівності;
- забезпечити кращий рівень поінформованості українських жінок та чоловіків про доступні їм цифрові та мобільні послуги та ширше використання технологій для задоволення власних потреб» (Cyfrowe, integracyjne, 2020).

Очікуваними результатами до 2024 року є участь жінок і чоловіків, дівчат і хлопців у процесі ухвалення рішень забезпечити ефективне, прозоре та без дискримінації використання державних публічних послуг, з дотриманням прав людини та принципів ґендерної рівності».

У квітні 2021 р. КМУ розпорядженням № 366-р схвалив «Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». Як зазначено у Стратегії, її мета – «створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики» (W sprawie zatwierdzenia Narodowej Strategii Tworzenia Przestrzeni Bez Barrier w Ukrainie, 2021). Серед очікуваних результатів реалізації Стратегії: «визначення та суспільна підтримка стратегічного курсу держави у сфері створення безбар'єрного простору, послідовна реалізація якого дасть можливість кожній людині отримати рівні можливості та вільний доступ до

освіти; отримати рівні умови участі у всіх сферах життя суспільства; отримати рівні умови та можливості для культурного (мистецького) та/або креативного вираження, провадження культурної діяльності; доступу до культурних послуг, культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них».

Одним із напрямів Стратегії є *інформаційна безбар'єрність*, яка передбачає, що незалежно від функційних порушень чи комунікативних можливостей люди повинні мати доступ до інформації в різних форматах та за допомогою різних технологій, зокрема через використання шрифту Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипцію (тифлокоментування), субтитрування, переклад жестовою мовою, формати простої мови та легкого читання, формат, придатний для зчитування програмами екранного доступу, засоби альтернативної комунікації. Ці заходи спрямовані на забезпечення рівноправного доступу до інформації для всіх, зокрема для тих, у кого є функційні обмеження чи комунікативні труднощі. Ще один напрямок Стратегії – цифрова безбар'єрність – визначений необхідністю забезпечення доступу всіх громадян до цифрової інфраструктури. Для цього потрібно розширювати широкосмуговий доступ до підключення у країні та комп'ютеризувати громадські заклади. Крім того, цифрові публічні сервіси, такі як вебсайти, додатки та цифрові послуги, повинні бути адаптовані для всіх груп населення, і для цього необхідно розробляти та впроваджувати відповідні стандарти. Такий підхід сприятиме рівноправному доступу до цифрових ресурсів для всіх громадян незалежно від їхніх потреб та можливостей.

Національний консультант ПРООН з вимог вебдоступності, спеціаліст із цифрової доступності в ПОГ «Ресурсний Центр «Безбар'єрна Україна»», директор ТОВ «Лабораторія цифрової доступності», спеціаліст із вебдоступності, сертифікований Міжнародною асоціацією професіоналів з доступності (IAAP WAS) Д. Попов трактує *цифрову доступність* як можливість використання цифрових сервісів якомога більшою кількістю людей, включно з людьми з інвалідністю. Цифрова доступність – це доступність вебсайтів, мобільних застосунків та інших інформаційно-комунікаційних технологій.

Заслуговує на увагу впровадження в Україні інтерактивного «Довідника безбар'єрності» (<https://bf.in.ua/>) – проєкту із відкритим кодом: його електронна версія регулярно збагачується новою актуальною інформацією. Видання «розмовляє» українською жестовою мовою, а для користувачів, які мають порушення зору, зроблено аудіодискрипцію кожної публікації. Довідник складається з розділів: Складові безбар'єрності; Правила мови; Словник; Безбар'єрний календар; У воєнний час; Етика взаємодії у періоди стресу; Правила безбар'єрного спілкування» (Umiejętność czytania i pisanja bez barrier, 2021). Ініціювала створення посібника перша леді Олена Зеленська, до співпраці долучилися громадські організації, правозахисники, психологи, батьки, які виховують дітей з інвалідністю, українські та міжнародні

експерти. Партнерами друкованої версії є холдинг «Група ДТЕК», готель «Fairmont Grand Hotel Kyiv», книжкова платформа «Yakaboo», банк «Ощадбанк», «ВООЗ в Україні», видавництво «Ist publishing».

21 грудня 2021 року Міністерство цифрової трансформації презентувало новий освітній курс «Безбар'єрна грамотність», який надає суспільству розуміння таких аспектів, як безбар'єрність, причини виникнення бар'єрів, особи, які стикаються з безбар'єрністю, важливість уникання стереотипів і упереджень. Крім того, він досліджує готовність українців долати бар'єри, визнає, чому суспільство потребує безбар'єрності і чому це є спільною справою.

Портал Дія містить інтерактивний ресурс «Дія.Безбар'єрність» (<https://bf.dii.gov.ua/>), що подає статті та інструкції, які допоможуть розібратися в державних послугах у важливі моменти життя. Розділи сайту: ВПО; Людям з інвалідністю; Батькам; Шукачам роботи; Літнім людям; Усі послуги; Зворотний зв'язок; Команда; Цифрова Безбар'єрність.

Для досягнення цифрової безбар'єрності важливим є забезпечення доступності офіційних сайтів закладів соціальної сфери та інших установ, зокрема для людей з вадами зору, тяжкими вадами опорно-рухового апарату. Відповідно до «Постанови КМУ №537 від 26 травня 2021 р. «Про затвердження Порядку проведення моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю» вебсайти організацій мають бути доступними для користувачів із порушеннями опорно-рухового апарату, слуху, мовлення та інтелектуального розвитку, зору, а також з різними комбінаціями порушень згідно з ДСТУ ISO/IEC 40500:2015 «Інформаційні технології. Настанова з доступності вебконтенту W3C (WCAG) 2.0» не нижче рівня AA» [148]. Покликання???? Йдеться про Керівні принципи доступності вебконтенту, які розробили працівники головного органу стандартизації вебтехнологій – Міжнародного консорціуму всесвітньої павутини (англ. World Wide Web Consortium, W3C). Стандарти вебдоступності розробляють робочі групи ініціативи W3C щодо забезпечення вебдоступності (англ. Web Accessibility Initiative, WAI). Керівні принципи доступності вебконтенту (англ. Web Content Accessibility Guidelines, WCAG), створені у співпраці з фахівцями та організаціями по всьому світу для забезпечення єдиного міжнародного стандарту, який задовольняє потреби як урядів, державних структур, так і приватних організацій, окремих громадян, є еталонними документами для цієї сфери. Структура стандарту, починаючи з WCAG 2.0, базується на 4 основних принципах (сприйняття, керуваність, зрозумілість, надійність), керівних принципах для забезпечення основних цілей, методичних рекомендацій і критеріїв успіху, що вможливають забезпечення вебдоступності на 3 рівнях: мінімальному (A), середньому (AA) та високому (AAA). Версія WCAG 2.1 – 4 основні принципи, 13 керівних принципів, 78 критеріїв успіху.

WCAG – це передусім рекомендації і критерії доступності для вебсайтів. EN 301 549:2022 охоплює електронні документи, мобільні застосунки, будь-які інформаційно-комунікаційні технології. Вимоги до сайтів такі самі, як у WCAG: «сайт обов'язково повинен відповідати всім критеріям успішності рівнів А та АА, а також (необов'язково) може відповідати критеріям рівня ААА. До мобільних застосунків і електронних документів застосовуються майже ті ж критерії, але з деякими уточненнями та за деяким винятком. Також стандарт містить додаткові загальні критерії, які можна застосовувати до всіх ІКТ, що відповідають певним умовам, наприклад реалізують біометричну функцію або функцію голосового зв'язку» (Podręcznik dostępu bez barrier..., 2020).

Органи виконавчої влади обов'язково мають виконувати вимоги ДСТУ EN 301 549:2022 «Інформаційні технології. Вимоги щодо доступності продуктів та послуг ІКТ», затверджені наказом ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» № 68 від 5 травня 2022 р. (Стандарт базується на європейському стандарті EN 301 549, у якому визначено вимоги до ІКТ для доступності людям з інвалідністю).

На замовлення Програми розвитку ООН в Україні в листопаді 2021 р. фахівці розробили методiku моніторингу базової доступності державних сайтів, згідно з якою її показник формують такі складові:

- «1. Достатня контрастність тексту. Як ми вже знаємо, це важливо для людей із порушеннями зору, когнітивними порушеннями чи для будь-кого, хто, наприклад, читає текст під яскравим сонцем.
2. Наявність альтернативного тексту для всіх зображень. Без цього незрячі особи, які використовують скринрідер, не зможуть дізнатися, що зображено на картинці.
3. Наявність доступного тексту для всіх гіперпосилань. Якщо посилання не має тексту, а лише піктограму чи зображення без альтернативного тексту, користувачі скринрідера не зможуть дізнатися призначення такого посилання.
4. Наявність текстових міток для всіх кнопок. Кнопки (так само, як і посилання) повинні мати текстові мітки, а не лише піктограми.
5. Наявність текстових міток для полів форм. Ця складова є важливою для всіх користувачів, адже інакше неможливо з'ясувати призначення поля.
6. Програмне визначення основної мови сторінки. Це має значення для коректної роботи скринрідерів і автоматичного перекладу в браузері.
7. Відсутність помилок у коді сторінки. Це гарантує, що допоміжні технології правильно інтерпретують вміст сторінки.
8. Надання механізму для швидкого переходу до основного вмісту сторінки. Це критично для користувачів клавіатури, зокрема незрячих.
9. Маркування фокусу клавіатури. Це важливо для зрячих користувачів клавіатури, які мають бачити, на чому вони сфокусувалися.

10. Підтримка керування з допомогою клавіатури. Ця складова важлива для всіх користувачів клавіатури – зрячих і незрячих, з порушенням моторики і тих, хто просто надає перевагу навігації за допомогою клавіатури. Якщо складову досягнуто, то це відповідає оцінці 1 бал. Для перевірки складових 1–7 використовується автоматизоване тестування вебсторінки з допомогою розширення Accessibility Insights для браузера Google Chrome» (Krótki przewodnik po dostępności cyfrowej..., 2022). Ці рекомендації представлені на порталі «Вебдоступність. Дизайн для людей з інвалідністю: основні інструменти, принципи WCAG, тестування та оцінка помилок» (<https://osvita.diiia.gov.ua/courses/vebdostupnist>).

21 липня 2023 року Кабінету Міністрів України ухвалив Постанову №757 «Деякі питання доступності інформаційно-комунікаційних систем та документів в електронній формі». Відповідно до постанови всі вебсайти та мобільні застосунки органів державної виконавчої влади, а також розміщені на них електронні документи мають бути доступні для людей з інвалідністю.

Цифрова інклюзія є тією умовою, що надає доступ до інформації кожній людині, незалежно від індивідуальних особливостей та специфічних потреб. Доступність цифрових ресурсів, електронних послуг і сервісів людям з інвалідністю, людям похилого віку, вразливим категоріям громадян мінімізує ментальні, соціальні, географічні, архітектурні бар'єри, тим самим є єдиним шляхом соціалізації, комунікації, інтеграції в соціум. Цифрова доступність – це право і можливість отримувати інформацію кожній людині нарівні з іншими в інтернет-просторі з використанням ширшого спектру цифрових технологій, таких як мобільні пристрої, програмні додатки та цифрові медіа.

Передумовами цифрової доступності є: наявність цифрової інфраструктури, такої як широкопasmові та бездротові мережі, комп'ютери та мобільні пристрої; формування цифрових компетентностей в умовах формальної та неформальної освіти; діджиталізація усіх сфер життя, реалізація проєктів та заходів, що розширюють спектр цифрових послуг; волонтерські практики підтримки тими, хто спеціалізується на цифрових технологіях та програмному забезпеченні; інформування населення про можливості цифрового обслуговування; забезпечення поєднання фізичного і цифрового доступу в наданні соціальних послуг.

Отже, соціальне обслуговування в сучасних умовах передбачає використання цифрових технологій та вебконтенту, які мають бути доступні для всіх, зокрема для людей різночутливих соціальних груп. Це гарантує, що кожен, незалежно від своїх здібностей або обмежень, або складних життєвих обставин, може отримувати соціальні послуги і користь від усього масиву цифрового вмісту, доступного в Інтернеті, а також в організаціях і установах системи соціального захисту.

Висновок: Забезпечення доступності соціальних послуг для кожного громадянина є необхідною умовою побудови справедливого та інклюзивного суспільства. Цифрова трансформація соціальної сфери значно розширює можливості для інтеграції осіб з інвалідністю, а також інших соціально вразливих категорій населення, в суспільне життя. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволяє забезпечити рівний доступ до важливих послуг, скорочуючи залежність від фізичної присутності та мінімізуючи бар'єри, з якими стикаються громадяни.

Дослідження урядових програм України показало, що країна досягає позитивних результатів у створенні безбар'єрного середовища, проте для комплексної реалізації цифрової доступності необхідні подальші зусилля. Наразі важливо запроваджувати системний підхід, який передбачає інтеграцію стандартів доступності на всіх рівнях державного управління, адаптацію існуючої інфраструктури та підготовку кадрів для роботи з цифровими рішеннями. Серед основних викликів залишаються модернізація державних платформ та порталів, забезпечення адаптивності інтерфейсів для різних груп користувачів, а також розробка навчальних програм, спрямованих на підвищення цифрової грамотності населення.

Подальше впровадження безбар'єрних рішень можливе лише за умови активної співпраці між державними структурами, громадськими організаціями та приватним сектором. Крім того, впровадження цифрової безбар'єрності потребує постійного моніторингу та оновлення існуючих рішень з урахуванням швидкого розвитку технологій і змін у суспільних потребах.

Загалом, цифрова безбар'єрність повинна бути пріоритетним напрямом соціальної політики, оскільки вона сприяє реалізації права кожної людини на рівний доступ до соціальних послуг, підвищенню якості життя осіб з обмеженими можливостями та зміцненню соціальної єдності. Такий підхід сприятиме не тільки задоволенню базових потреб громадян, а й створенню умов для їхньої повноцінної участі в житті суспільства, що є основою для формування інклюзивного, відкритого та сучасного соціуму.

References

- Bondarenko, T.V. (2018). Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w celu zapewnienia dostępności i rozwoju edukacji włączającej. *Technologie Informacyjne i Narzędzia Edukacyjne*, 67(5), 31–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_67_5_5
- Wspieranie cyfryzacji usług publicznych w Ukrainie (Działanie wspierające). UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/digital-inclusive-accessible-support-digitalisation-public-services-ukraine-dia-support-pro>

- ject?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAvdCrBhBREiwAX6-6UgJFzsO8hlfjaY7uNY7zRmkipvIY9xaooN4GslOu4kb9vOWxS3ThlxoCTg8QAvD_BwE (dostęp: 28.01.2024).
- Cyfrowa odbudowa sprzyjająca włączeniu społecznemu po pandemii COVID-19 w Ukrainie.* URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/tsyfrovizovane-inklyuzyvne-vidnovlennya-pislya-pandemiyi-covid-19-v-ukrayini>.
- Działanie. Dostęp bez barier.* URL: <https://bf.dii.gov.ua/>
- V.G. Kremen (red.). (2021). *Encyklopedia edukacji*. Kijów: Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Yurinkom Inter.
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (CRPD): Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 13.12.2006 r., stan na 19 czerwca 2023 p. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (dostęp: 26.01.2024).
- Krótki przewodnik po dostępności cyfrowej.* UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/brief-guide-on-digital-accessibility> (dostęp: 26.01.2024).
- Podręcznik dostępu bez barier.* URL: <https://bf.in.ua/> (dostęp: 25.01.2024).
- Regulacja prawna włączenia cyfrowego: najlepsze praktyki europejskie. Raport z badań.* URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zakonodavche-rehulyuvannya-tsyfrovoyi-bezbaryernosti-naykrashchi-yevropeyski-praktyky-zvit-za-rezultatamy-doslidzhennya>.
- Międzynarodowa Karta Otwartych Danych.* URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/47481/response/111982/attach/4/opendatacharter%20UKR.pdf>
- Plan działania na rzecz wdrożenia zasad Międzynarodowej Karty Otwartych Danych.* URL: <https://data.gov.ua/pages/plan-dii-z-priednannia-odc>
- Kravchenko, O. O., Mishchenko, M. S., Levchenkoet, N. V. (2022). *Rehabilitacja społeczna i psychologiczna dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi za pomocą turystyki integracyjnej*: monografia zbiorowa. Vizavi.
- Shyshenko, I., Kravchenko, I. (2021). Teoretyczne aspekty cyfrowej transformacji kształcenia zawodowego przyszłych specjalistów. *Biuletyn Naukowy Uniwersytetu w Użhorodzie. Seria: Pedagogika. Praca Socjalna*, 2(49), 241–244. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.241-244>
- Umiejętność czytania i pisanie bez barier. *Action. Education*. URL: <https://osvita.dii.gov.ua/courses/barrier-free-literacy> (dostęp: 25.01.2024).
- W sprawie zatwierdzenia planu działania na lata 2023–2024 na rzecz realizacji krajowej strategii tworzenia przestrzeni bez barier w Ukrainie na okres do 2030 roku: Dekret Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 25.04.2023 r., nr 372-p.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-p#Text> (dostęp: 28.01.2024).
- W sprawie zatwierdzenia Narodowej Strategii Tworzenia Przestrzeni Bez Barier w Ukrainie na okres do 2030 r.* Dekret Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia

14.04.2021 r., nr 366-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text> (dostęp: 28.01.2024).

Włączenie cyfrowe i dostępność: cyfryzacja społeczna: monografia (2023). Winica: TVORY. URL: <https://doi.org/10.58521/978-617-552-348-3-2023-236>

Włączenie społeczne i prawa człowieka na pierwszym planie. Dostępność usług i narzędzi e-administracji dla obywateli w Ukrainie. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/inklyuzyvnist-ta-prava-lyudyny-na-perednomu-krayi-dostupnist-servisiv-ta-instrumentiv-elektronnoho-uryaduvannya-dlya-hromadyan-v>

Digital barrier-free accessibility as a requirement of modern social services

Abstract

The article examines the issue of ensuring the accessibility of social services for all segments of the population, including persons with disabilities and other representatives of low-mobility groups. The author analyzes the organizational and content principles of creating a barrier-free environment in the social service system, emphasizes the importance of integrating information and communication technologies as a key tool for ensuring equal access to services. The article reveals the importance of digital barrier-free environment, which implies not only physical but also technological accessibility of resources and services, which is especially relevant in the current conditions of digitalization of society.

The focus is on an overview of Ukraine's government programs aimed at creating an inclusive and barrier-free environment. In particular, the author analyzes initiatives that support the integration of digital solutions into social services, which allows people with disabilities to use public and social services online, without the need for physical presence. The author emphasizes the role of such programs in expanding social support opportunities and promoting equal conditions for all citizens. The article contains recommendations for further improving approaches to digital inclusion, which can serve as a basis for the development of an inclusive society in Ukraine.

Keywords: social work, information and communication technologies, social worker.

Dostępność cyfrowa jako wymóg we współczesnym systemie świadczenia usług socjalnych

Streszczenie

Artykuł analizuje kwestię zapewnienia dostępności usług społecznych dla wszystkich segmentów populacji, w tym osób niepełnosprawnych i innych przedstawicieli grup o niskiej mobilności. Autor analizuje zasady organizacyjne i merytoryczne tworzenia środowiska bez barier w systemie usług społecznych, podkreśla znaczenie integracji technologii informacyjno-komunikacyjnych jako kluczowego narzędzia zapewniającego równy dostęp do usług. Artykuł ujawnia znaczenie cyfrowego środowiska bez barier, które oznacza nie tylko fizyczną, ale także technologiczną dostępność zasobów i usług, co jest szczególnie istotne w obecnych warunkach cyfryzacji społeczeństwa.

Skupiono się na przeglądzie ukraińskich programów rządowych mających na celu stworzenie integracyjnego i wolnego od barier środowiska. W szczególności autor analizuje inicjatywy wspierające integrację rozwiązań cyfrowych z usługami społecznymi, co pozwala osobom niepełnosprawnym korzystać z usług publicznych i społecznych online, bez konieczności fizycznej obecności. Podkreślono rolę takich programów w rozszerzaniu możliwości wsparcia społecznego i promowaniu równych warunków dla wszystkich obywateli. Artykuł zawiera zalecenia dotyczące dalszego doskonalenia podejść do integracji cyfrowej, które mogą służyć jako podstawa rozwoju społeczeństwa integracyjnego w Ukrainie.

Słowa kluczowe: praca socjalna, technologie informacyjno-komunikacyjne, pracownik socjalny.